

Cybergeweld. Obstakel voor vrouwen in de politiek en het openbare leven

Vaststellingen en aanbevelingen

“We recognize now that violence against women in politics is not only a threat to women, but also a threat to democracy.”
Madeleine K. Albright

Inhoud

Cybergeweld op politica: oud 'zeer', nieuwe verpakking	4
Aanbevelingen	9
Verder lezen	15
Interessante websites	18

Cybergeweld op politica: oud ‘zeer’, nieuwe verpakking

Gelijke deelname aan de besluitvorming, het openbare leven en in leidinggevende posities behoort tot de fundamentele mensenrechten van vrouwen. Het is vastgelegd in meerdere mensenrechtenverdragen en beleidsengagementen op niveau van de Verenigde Naties, de Raad van Europa en de Europese Unie. Het is een fundamentele basiswaarde van de EU die alle beleid van de Unie schraagt en richting geeft en het is als beginsel opgenomen in de Belgische grondwet. Wetgeving, rechtspraak en beleidsinitiatieven dragen verder bij tot de uitvoering en versterking van deze in bindende en niet bindende engagementen vastgelegde fundamentele rechten en vrijheden.

De weerstand tegen het recht van vrouwen ¹ op gelijke deelname aan de (publieke) macht is echter groot. Dit blijkt o.m. uit de geringe vertegenwoordiging van vrouwen in parlementen, regeringen en andere leidinggevende posities in de samenleving ² en uit metingen van genderstereotype opvattingen over vrouwen, politieke besluitvorming en macht. ³ Meer dan één op drie Europeanen meent dat mannen betere politieke leiders zijn dan vrouwen en/of dat gelijke rechten voor vrouwen niet essentieel is voor de democratie.⁴ De EIGE [gendergelijkheidsindex 2023](#) over macht toont dat in de EU nog steeds zowat drie op vier van de besluitvormingsposities bezet worden door mannen. En de vooruitzichten zijn onzeker.

Het [rapport 2022-2023](#) van de [Reykjavik Index for Leadership](#) wijst bijvoorbeeld op een quasi status quo voor wat betreft het vertrouwen in de leiderschapskwaliteiten van vrouwen in de G7- landen. Bijvoorbeeld, in 2022 voelde 45% van de bevolking zich comfortabel met een vrouw als regeringsleider; in 2021 was dit nog 52%. Jongeren (-35-jarigen) blijken globaal meer vooroordelen te hebben over de geschiktheid van vrouwen als politiek leider. Dit is geen nieuw gegeven, maar globaal nemen de vooroordelen toe.

Eén van de manieren waarop de afwijzing van gelijke rechten van vrouwen zich uit is technologisch gefaciliteerd gendergebonden geweld ⁵ of gendergebonden cybergeweld. Dubravka Šimonović, de VN speciale rapporteur voor geweld op vrouwen, omschrijft dit als volgt:

---

¹ Het woord ‘vrouwen’ wordt in deze tekst gebruikt als koepelbegrip of verzamelnaam, waaronder meerdere ‘categorieën’ ressorteren op basis van onveranderlijke kenmerken of veranderlijke factoren, zoals: ‘kleur’, leeftijd, klasse, inkomen, validiteit, seksuele voorkeur, culturele achtergrond, migratiestatus, genderexpressie, ... die telkens, apart of gecombineerd, een verschil kunnen maken in relatie tot gelijke rechten, vrijheden en kansen en waarmee rekening moet worden gehouden bij het ontwerp en in uitvoering van het beleid. Idem voor het woord mannen.

² Inter-Parliamentary Union (IPU), [Women in Parliament 2023 Infographic](#); European Institute for Gender Equality (EIGE), [Gender Equality Index 2023](#), Power indicators in EU.

³ Zie: Vrouwenraad, 2024, [Seksistische stereotypering Prevalentie en impact van discriminerende gendernormering voor vrouwen](#). United Nations Development en Population Fund, 2023, [Gender Social Norms Index \(GSNI\): Breaking down gender biases. Shifting social norms towards gender equality](#). De [World Values Survey, enquête ‘wave 7’ \(2017-2022\)](#). The [Reykjavik Index for Leadership](#).

⁴ Vrouwenraad, 2024, [Seksistische stereotypering Prevalentie en impact van discriminerende gendernormering voor vrouwen](#). United Nations Development en Population Fund, 2023, [Gender Social Norms Index \(GSNI\): Breaking down gender biases. Shifting social norms towards gender equality](#).

⁵ In deze nota gebruiken we de benamingen ‘*technologisch gefaciliteerd geweld*’ en ‘*cybergeweld*’ als synoniemen. We spreken niet van online geweld, omdat deze omschrijving misleidend is. “Technologisch gefaciliteerd geweld of cybergeweld tegen vrouwen is elke handeling die gepleegd, bijstaan of versterkt wordt door ICT** of andere digitale hulpmiddelen, en die resulteert of kan resulteren in fysieke, psychologische, sociale, politieke of economische schade, of andere inbreuken op rechten en vrijheden” in [‘Technology facilitated violence against women. Taking stock of evidence and data collection’ \(2023\)](#)
** In deze definitie wordt ICT gebruikt als koepelterm, waaronder mobiele telefoons, internet, sociale mediaplatformen, computerspellen, sms’en, e-mail en andere verwante technologieën vallen. Dit komt overeen met de omschrijving van het Europees Instituut voor gendergelijkheid (EIGE) in [Cyber Violence against Women and Girls Key Terms and Concepts](#) (2022), maar EIGE gebruikt de term ‘cybergeweld’.

“Elke daad van gendergerelateerd geweld tegen een vrouw die geheel of gedeeltelijk wordt gepleegd, ondersteund of verergerd door het gebruik van ICT, zoals mobiele telefoons en smartphones, internet, sociale media-platforms of e-mail, omdat ze een vrouw is of dat vrouwen onevenredig treft”.

Šimonović baseert zich hiervoor op de [Verklaring over de uitbanning van geweld tegen vrouwen](#).⁶ Hierin wordt gesteld dat gendergerelateerd geweld een vorm van discriminatie is onder artikel 1 van het [Verdrag tot uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen](#) (CEDAW, 1979) en dat onder gendergerelateerd geweld moet worden verstaan:

“elke vorm van geweld tegen vrouwen omdat ze vrouw zijn of dat vrouwen disproportioneel treft. Het kan gaan om daden die vrouwen fysieke, psychische of seksuele schade berokkenen, inclusief bedreigen met dergelijke daden, dwang en andere vormen van vrijheidsbeneming, ongeacht of deze zich voordoen in het openbare of privéleven. Gendergerelateerd geweld is elke vorm van discriminatie die de gelijke rechten en vrijheden van vrouwen ernstig belemmert.”

Vrouwen die een rol opnemen in het openbare leven, zoals politica, journalisten, mensenrechtenactivisten, klimaatactivisten ... worden er extra door getroffen. Ingeval van vrouwen die actief zijn in het politieke leven speelt politieke rivaliteit hierin een kleine rol. De meest voorkomende redenen voor cybergeweld tegen politica zijn evenwel seksisme, misogynie, tolerantie voor discriminatie en geweld in de offline wereld: discriminerende en genderstereotype opvattingen, vaak verergerd door discriminatie ingegeven door racisme, vreemdelingenhaat, lesbofobie, minachting van personen met een handicap of andere nadelige stereotypingen.

Uit onderzoeken blijkt dat intersectionele factoren zoals kleur, seksuele voorkeur, handicap; leeftijd, feminisme of afkomst van vrouwen een bijkomende uitlokkende factor zijn voor georkestreerde aanvallen op vrouwen. De daders zijn in meerderheid mannen.⁷

Cybergeweld tegen vrouwen in de politiek neemt verschillende vormen aan: van beledigingen en seksistische beledigingen, (seksistische) karaktermoord, trolling, (seksuele) pesterijen, intimidatie en aanzetten tot haat en geweld, tot de facto stalking en de facto fysiek en seksueel geweld, inclusief verkrachting en zelfs moord. De daders kunnen zowel bekenden als onbekenden zijn, collega's, politieke tegenstanders, onbekenden uit het publiek. De aanvallen zijn individuele voorvallen of verlopen georkestreerd, in groepsaanvallen.⁸

Alleen al de omvang van de aanvallen op politica is choquerend. In Europa kreeg 85,2% van de vrouwelijke parlementairen tijdens hun mandaat te maken met psychologisch geweld; ontving 46,7% doodsb bedreigingen of bedreigingen met verkrachting en mishandeling, gericht tegen henzelf of familieleden en werd 58,2% van de vrouwen geconfronteerd met seksistische cyberaanvallen in de sociale media.

Dit cybergeweld bleef niet beperkt tot de virtuele wereld: 24,7% van de bevroegde parlementsleden werd geconfronteerd met seksueel geweld en 14,8% met fysiek geweld. Vooral jongere vrouwen (jonger

---

⁶ Toezichthoudend comité bij het [Vrouwenrechtenverdrag](#), [Algemene Aanbeveling 19](#).

⁷ The Economist Intelligence Unit, [Measuring the prevalence of online violence against women](#), 2021. Dubravka Šimonović, [Report of the Special Rapporteur on violence against women, its causes, and consequences on online violence against women and girls from a human rights perspective](#), 2018; Lorna Hutchinson, Hate Speech: [On the cyberviolence frontline](#), in The Parliament Magazine, 28 June 2021.

⁸ Amnesty International UK, press release 18 December 2018; study Troll Patrol findings, 2018. Vrouwenraad, [Cybergeweld tegen vrouwen](#), 2023.

dan 40 jaar) hadden af te rekenen met psychologisch en seksueel geweld. Ook politica die strijden tegen genderongelijkheid werden meer gevisieerd door aanvallers.⁹

Op niveau van het Europees Parlement kreeg 60 % van de vrouwelijke afgevaardigden te maken met seksistische cyberaanvallen, waaronder misogyne beledigingen, aanzetten tot haat, doodsb bedreigingen, pesterijen, diepe fakes en pornografische video's.¹⁰ Digitaal en technologisch gefaciliteerde haat en geweld leiden soms ook tot feminicide. Een bekende zaak is de moord op het Britse parlamentslid [Jo Cox](#) in 2016.

Recent Belgisch onderzoek van Van Bavel e.a. toont aan dat in België 22,4% van de politici dagelijks beledigende berichten ontvangt online. Er zijn dus geen sekseverschillen, mannen en vrouwen ervaren evenveel online geweld. Wél ondervinden vrouwen (45,5%) veel vaker dan mannen (1,7%) persoonsgericht geweld dat verband houdt met beperkende genderstereotypen en seksisme. Daardoor ervaren vrouwen vaker dan mannen een persoonlijke impact van het geweld. Ook in België vormt geweld tegen politici een probleem. Ze krijgen vooral te maken met online geweld, maar ook met psychologisch en seksueel geweld in de offline wereld. De meeste politici geven aan de laatste jaren een toename van het geweld te zien. Hun mentaal welzijn lijdt eronder, zeker voor vrouwen. Dat blijft niet zonder gevolgen: 15% van de politici overweegt (zeer) vaak om de politiek te verlaten ten gevolge van het geweld. Het bouwt professionele drempels in inzake het gebruik van sociale media, het openlijk innemen van standpunten en het risico op een vroegtijdig vertrek uit de politiek.¹¹

Cybergeweld op politici heeft wereldwijd algemeen ingang gevonden: beledigingen, intimidatie, online pesten en trolling behoren tot de dagelijkse realiteit voor zowat alle verkozenen, maar vrouwen worden extra en op specifieke wijze in het vizier genomen. Van seksistische commentaren tot haatspraak, cyberstalking, body shaming, dreigen met fysiek geweld, met zuur-aanvallen, met verkrachting, met moord....

Geautomatiseerde algoritmen en kunstmatige intelligentie versterken bestaande patronen van daderschap door nieuwe instrumenten te bieden voor misbruik en desinformatie, waarmee schadelijke en gewelddadige retoriek en aanvallen op vrouwelijke leiders met enorme snelheid en op een ongekende schaal worden verspreid en de impact in vergelijking met traditionele communicatiemethoden veel groter is.

De digitalisering heeft ook geleid tot 'nieuwe' grensoverschrijdende coalities voor aanvallen en verzet tegen gelijke rechten en vrijheden van vrouwen en tot een enorme schaalvergroting van geweld op politica en op vrouwen die een rol in de publieke ruimte opnemen: online en offline.

Technologisch gefaciliteerd geweld creëert een toxische omgeving die een reële bedreiging inhoudt voor de participatie van vrouwen aan het openbare leven én voor het democratische functioneren van de samenleving zelf.

De impact van dit geweld valt niet te onderschatten. Vrouwen trekken zich terug uit het openbare en politieke leven en censureren zichzelf: ze stellen zich niet langer kandidaat voor een politiek mandaat, verlaten de politieke en publieke arena voortijdig, beperken hun online activiteiten en spreken niet langer vrijuit. Hun stem wordt niet langer gehoord. Belangen en perspectieven van vrouwen op maatschappelijke kwesties verschuiven naar de achtergrond of verdwijnen.

De terugtrekking van [Sigrid Kaag](#), voormalig eerste vicepremier en minister van Financiën in Nederland, van [Nicola Sturgeon](#), eerste minister van Schotland, van [Sanna Marin](#), voormalig eerste

---

⁹ Inter-Parliamentary Union (IPU) and Parliamentary Assembly of the Council of Europe (PACE), 2018, [Sexism, Harassment and Violence Against Women in Parliaments in Europe](#). Bevraging van 123 vrouwelijke parlementsleden uit 45 landen.

¹⁰ Lorna Hutchinson, Hate Speech: [On the cyberviolence frontline](#), in The Parliament Magazine, 28 June 2021.

¹¹ Anne Van Bavel, Karen Celis & Silvia Erzeel, Onderzoeksnota: Geweld tegen politici in België, maart 2024

minister van Finland en van [Jacinda Ardern](#), voormalig eerste minister van Nieuw-Zeeland uit de politiek ... het zijn slechts enkele gevallen van vrouwen in een leidinggevende politieke positie die zich als gevolg van cybergeweld terugtrokken uit het politieke leven.¹² Het misbruik en de bedreiging van Jacinda Ardern was dermate ernstig en hardnekkig, dat ze ook na haar terugtrekking uit de politiek nog politiebescherming nodig had.¹³

Technologisch gefaciliteerd geweld of cybergeweld reproduceert, bestendigt en vergroot de bestaande genderongelijkheid en ondermijnt de rechten, vrijheden en maatschappelijke positie van vrouwen.¹⁴ Het verhindert de volwaardige en gelijke deelname van vrouwen aan de besluitvorming, het politieke en openbare leven; en haalt ook aan andere rechten van vrouwen onderuit, zoals: het recht op gezondheid, op welzijn en welbevinden, op een sociaal leven, op een leven vrij van geweld, op vrije meningsuiting, op privacy, op toegang tot informatie en op economisch leiderschap en empowerment.

Het gaat ook over meer dan online impact. Cybergeweld stopt niet online. Digitaal geweld werkt offline geweld tegen vrouwen in de hand. Online oproepen tot geweld lokken ook zeer gewelddadige acties in de offline wereld uit. Beide dimensies versterken elkaar. Dit zorgt voor een globale achteruitgang op vlak van rechten en vrijheden van vrouwen, wereldwijd.¹⁵

Meer nog. Technologisch gefaciliteerd geweld op individueel niveau heeft een negatieve impact op tal van domeinen die het individuele overschrijden. De samenleving als geheel wordt hierdoor geschaad: digitaal geweld tegen vrouwen brengt de fundamentele van de democratie, de democratische instellingen en democratische besluitvorming in gevaar.

Een samenleving waarin vrouwen zich zowel online als offline niet langer veilig voelen en niet langer veilig zijn, mee in de hand gewerkt door de 'anonimiteit' en quasi straffeloosheid van de dader(s), creëert een democratisch deficit.

De rijkdom en diversiteit van het maatschappelijk debat en de besluitvorming verschaalt doordat de visie van vrouwen op belangrijke maatschappelijke kwesties ontbreekt en verloren gaat. Het politieke, economische sociale en culturele leven worden enger en duurzame ontwikkeling en de politieke stabiliteit van de samenleving komen erdoor in het gedrang.

De gelijke deelname van vrouwen aan de politieke besluitvorming is een fundamenteel mensenrecht van vrouwen, het is echter ook een wezenlijk element van en van wezenlijk belang voor de democratie zelf. Geweld tegen vrouwen ondermijnt de democratische samenstelling en werking van staten en van de besluitvorming.

Er bestaat zelfs een direct significant verband tussen genderongelijkheid en de prevalentie van interstatelijke conflicten en gewapend geweld. Hoe groter de genderkloof op vlak van gelijke rechten en vrijheden, hoe groter de kans dat die samenleving en staat in een conflict als eerste naar dwingende

---

¹² Tom Felle, [Online abuse could drive women out of political life – the time to act is now](#), in The Conversation, University of Galway, 26 September 2023.

¹³ Ainsley Thomson/Bloomberg, [Jacinda Ardern May Need Ongoing Security, Amid Torrent of Abuse and Threats](#), Time, 25 January 2023.

¹⁴ FRA, [Challenges to women's human rights in the EU. Gender discrimination, sexist hate speech and gender-based violence against women and girls](#), 2017

¹⁵ Susanné Bergsten, Song Ah Lee, [The Global Backlash Against Women's Rights](#), Human Rights Watch, article, 7 March 2023. United Nations Human Rights office of the High Commissioner, Working Group on discrimination against women and girls, [Gender equality and gender backlash](#), 2020. UNWomen, [Democratic backsliding and the backlash against women's rights: Understanding the current challenges for feminist politics](#), 2020. FRA, [Challenges to women's human rights in the EU: Gender discrimination, sexist hate speech and gender-based violence against women and girls](#), 2017.

macht en ergere vormen van geweld grijpt, m.i.v. gewapend geweld op grote schaal. ¹⁶ De impact van cybergeweld reikt veel verder dan het individu. Gendergebonden cybergeweld raakt de samenleving als geheel.

Om technologisch gefaciliteerd geweld en georkestreerde cyberaanvallen tegen vrouwen te bestrijden, te voorkomen en te stoppen moeten staten cybergeweld net zo aanpakken als elke andere vorm van geweld tegen vrouwen. Hiertoe kunnen en moeten ze zich beroepen op het internationale mensenrechtenkader om zo van het internet een open, veilig, inclusief en vrij platform te maken.

---

¹⁶ Valerie Hudson, Mary Caprioli, Bonnie Ballif Spanvill en Chad F. Emmett, [Sex and World Peace](#), Columbia University Press, May 2023 (second edition).

Aanbevelingen

Regeringen moeten in overleg met relevante stakeholders, waaronder parlementairen, vrouwen- en mensenrechtenorganisaties, een doeltreffend genderbewust en intersectioneel beleid¹⁷ aannemen om technologisch gefaciliteerd geweld tegen vrouwen te bannen, met bijzondere aandacht voor de bescherming van de rechten en vrijheden van vrouwen die actief zijn in het politieke en/of openbare leven.¹⁸ Dit beleid moet via wetgeving en diverse maatregelen inzetten op het voorkomen, beperken en bannen van dit geweld, op bijstand aan de slachtoffers, m.i.v. schadeloosstelling en op het sanctioneren van daders en facilitators van deze misdrijven en rekening houden met intersectionele factoren die bepaalde personen meer kwetsbaar maken.

Dit in overeenstemming met de fundamentele beginselen en rechten die vastgelegd zijn in (o.m.):

- het Europees Verdrag van de rechten van de mens (1950);
- het Internationaal verdrag inzake de burgerrechten en politieke rechten (1966);
- het Verdrag tot uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen (CEDAW, 1979);
- het Verdrag van Boedapest over cybergeweld (2001) en bijbehorende Protocollen 1 en 2;
- het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (2009);
- het Verdrag van Istanboel over het voorkomen en bannen van geweld tegen vrouwen en van huiselijk geweld (Verdrag van Istanboel, 2011).

met relevante EU-regelgeving (o.m.):

- EU kaderbesluit [2008/913/JBZ](#) over de bestrijding van bepaalde vormen en uitingen van racisme en vreemdelingenhaat door middel van het strafrecht;
- Richtlijn [2012/29/EU](#) over minimumnormen voor de rechten, ondersteuning en bescherming van slachtoffers van strafbare feiten;
- Verordening [\(EU\)2022/2065](#) over digitale diensten;
- Besluit [\(EU\)2023/1076](#) over justitiële samenwerking in strafzaken in relatie tot het Verdrag van Istanboel over het voorkomen en bannen van geweld op vrouwen en huiselijk geweld;
- Richtlijn [\(EU\)2024/1385](#) ter bestrijding van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld;

met de Algemene Aanbevelingen van toezichthoudende comités bij de verdragen, o.m.:

- CEDAW [Algemene Aanbeveling C/GC/35](#) over geweld op vrouwen ter aanvulling van Algemene Aanbeveling nr. 19
- GREVIO [Algemene Aanbeveling nr.1](#) over de digitale dimensie van geweld op vrouwen;

---

¹⁷ Dit beleid moet een antwoord bieden op de 'horizontale' vormen van discriminatie en ongelijkheid waarmee vrouwen geconfronteerd worden, waarbij discriminatie en ongelijkheid op grond van sekse verergerd wordt door discriminatie op grond van 'kleur', etniciteit, handicap/beperking, religie, politieke overtuiging of ideologie, gezondheid, status, leeftijd, klasse, kaste, LBTI status, sociaaleconomische status..., wat soms specifieke maatregelen vereist om een gelijke en inclusieve vertegenwoordiging en participatie van vrouwen in al hun diversiteit in en aan de besluitvorming te bereiken.

¹⁸ Dit is belangrijk vanuit het oogpunt van de bescherming van het individuele recht van vrouwen op gelijke deelname aan de besluitvorming en het beleid. Tegelijk is dit op collectief niveau van wezenlijk belang voor de democratische werking van staten.

en met de beleidsrichtlijnen van relevante Aanbevelingen van het Comité van ministers van de Raad van Europa, waaronder:

- [CM/Rec\(2007\)11](#) over vrijheid van meningsuiting en van informatie in de nieuwe informatie en communicatie omgeving;
- [CM/Rec \(2007\)17](#) over standaarden en mechanismen voor gendergelijkheid;
- [CM/Rec\(2013\)1](#) over gendergelijkheid en de media;
- [CM/Rec \(2017\)9](#) over gendergelijkheid in de audiovisuele sector;
- [CM/Rec\(2018\)2](#) over de rol en verantwoordelijkheid van intermediairen op het internet;
- [CM/Rec\(2019\)1](#) over het voorkomen en bestrijden van seksisme;
- [CM/Rec\(2022\)16](#) over het bestrijden van haatspraak;
- [CM/Rec\(2024\)4](#) over het bestrijden van haatmisdrijven.

Technologisch gefaciliteerd geweld overschrijdt de grenzen van staten en moet daarom zowel op 'nationaal' als internationaal niveau aangepakt worden. Dit is belangrijk vanuit het oogpunt van rechtszekerheid en voor een betere en gelijke bescherming van de grondrechten van eenieder, zonder enige vorm van discriminatie. Regeringen moeten daarom prioritair werk maken van een gezamenlijk afdwingbaar beleid met oog op preventie, detectie, registratie, bescherming, beteugeling en sanctionering van cybergeweld tegen vrouwen en waarborgen dat slachtoffers ongeacht grenzen toegang hebben tot hulpverlening en het recht, m.i. v. schadeloosstelling d.m.v.:

- de aanvaarding van een *geharmoniseerde definitie*, die alle vormen van 'cybergeweld'¹⁹ omvat; met heldere omschrijvingen van de kernbegrippen op grond van internationale verdragen en overeenkomsten; en waarin een intersectioneel genderperspectief opgenomen is en erkenning gegeven wordt aan de meervoudige impact van dit geweld op vrouwen;
- investeringen in de registratie van *vergelijkbare statistieken* uitgesplitst naar sekse, gender²⁰ en andere relevante parameters in verband met geweld en technologisch gefaciliteerd geweld tegen vrouwen in het algemeen en tegen politica en vrouwen die een rol of functie in de openbare ruimte hebben in het bijzonder, zoals aanbevolen door o.m. GREVIO;
- de ontwikkeling van gemeenschappelijke *genderbewuste indicatoren* die toelaten de meest voorkomende en specifieke vormen van cybergeweld op vrouwen en de meervoudige impact van dit geweld (sociaal, psychologisch, economisch, politiek) te monitoren; rekening houdend met intersectionele factoren zoals sekse, kleur, leeftijd, seksuele voorkeur, handicap, ...;
- kwantitatief en kwalitatief *onderzoek* naar geweld en technologisch gefaciliteerd geweld tegen vrouwen, met naast algemeen onderzoek, ook specifiek onderzoek naar cybergeweld tegen politica en vrouwen die een rol in het publieke domein opnemen, met als doel: de oorzaken, omvang, diverse vormen en impact van dit geweld op het individu en op de samenleving in kaart te brengen en mogelijke oplossingen, beleidsoplossingen en goede praktijken te identificeren en te promoten;
- een *gecoördineerde en multidisciplinaire aanpak* om cybergeweld te bestrijden, vastgelegd in een specifiek actieplan of geïntegreerd in bestaande plannen, met bijzondere aandacht voor

---

¹⁹ Online en offline, en m.i.v. apparaten en applicaties die nieuwe vormen van geweld, vrijheidsbeperking en inbreuken op de privacy, in casu van vrouwen, faciliteren.

²⁰ Gender verwijst naar "de maatschappelijk bepaalde rollen, gedragingen, activiteiten en eigenschappen die in een maatschappij passend worden geacht voor vrouwen en mannen ([Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, artikel 3 c.](#)). Bijkomende uitleg vindt u o.m. op de websites van het Europees Instituut voor Gendergelijkheid, [UNWomen](#) en de [Raad van Europa](#).

cybergeweld tegen vrouwen met een rol of functie in de publieke ruimte, waaronder politica, en voor intersectionele factoren die vrouwen bijzonder kwetsbaar maken voor georkestreerde aanvallen van haatzaaij en geweld.

Regeringen moeten de verdere uitwerking van een doeltreffend Europees en nationaal beleids- en rechtskader hoog op de politieke agenda zetten, met bijzondere aandacht voor het verzekeren van de gelijke rechten en vrijheden van politica en van vrouwen die een openbare functie of rol opnemen; en hiertoe:

- de bestaande **wetgeving**, m.i.v. de sociale welzijns- en strafwetgeving, onderzoeken op toepasbaarheid in geval van cybergeweld op vrouwen en, waar nodig, deze wetgeving aanpassen of nieuwe wetgeving aannemen;
- onderzoeken of georkestreerde aanvallen en cybergeweld tegen politica en vrouwen met een zichtbare rol of functie in het openbare leven in het strafrecht als **verzwarende omstandigheden** kunnen worden erkend, naar analogie met erkende verzwarende factoren in geval van bijvoorbeeld racistische haatspraak en (seksueel) geweld;
- **richtlijn** [EU\(2024\)1385](#) ter bestrijding van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld prioritair omzetten in het eigen beleid;
- uitvoering geven aan de Europese **verklaring** [2023/C23/01](#) over digitale rechten en beginselen voor het digitale decennium;
- e-veiligheid uitdrukkelijk opnemen in het **mandaat** van bestaande **instellingen voor gendergelijkheid en mensenrechten** met als opdracht: de veiligheid, fundamentele rechten en vrijheden op alle domeinen waarborgen; praktijken die polarisering, extremisme en geweld promoten, waaronder seksisme, beperkende genderstereotypering en misogynie, aanpakken en bannen; ontwikkelen en promoten van richtlijnen, vormingen en campagnes om het bewustzijn over seksisme en andere vormen van gendergerelateerd geweld te vergroten; bijdragen aan de monitoring, analyse en beleidsevaluatie van het cybergeweld tegen vrouwen, met bijzonder aandacht voor cybergeweld tegen vrouwen die een politieke of publieke (leidende) rol of functie opnemen; vrouwenorganisaties op dit domein te ondersteunen zodat zij hun rol van waakhond en belangenverdediger kunnen versterken;
- verzekeren dat slachtoffers van cybergeweld vlot toegang hebben tot veilige en inclusief toegankelijke **mechanismen** om dit geweld te rapporteren en te stoppen; en tot **confidentiële diensten** die slachtoffers praktisch, psychologisch en juridisch kunnen bijstaan, m.i.v. 24u/24u beschikbare digitale en telefonische hulplijnen;
- zorgen dat via diverse kanalen voor iedereen **toegankelijke informatie** beschikbaar is over deze mechanismen, procedures en diensten, bijvoorbeeld via publicatie op meerdere websites, radiospots, affiche, enz.;
- investeren in de **capaciteitsontwikkeling en deskundigheidsbevordering** van alle betrokken diensten (personeel, knowhow, financiële en technische middelen) en in **samenwerking** met relevante stakeholders zoals politieke partijen, parlementen, ngo's en vrouwenorganisaties;
- overwegen om de **belofte van Kopenhagen** over **technologie voor democratie** te onderschrijven, zich in te zetten voor de uitvoering van de aanbevelingen van het daaraan gekoppelde actieprogramma '[Together for an Equal, Just and Democratic Digital World](#)' en/of aan te sluiten

bij één of meerdere actiecoalities hiervan, zoals het [Global Partnership for Action on Gender-Based Online Harassment and Abuse](#).²¹

- op EU niveau blijven ijveren voor de ratificatie van de het [Verdrag van Istanboel](#) door alle EU-lidstaten en voor de opname van de ratificatie en volwaardige uitvoering van dit verdrag in de voorwaarden voor toetreding tot de EU;
- zich binnen de EU blijven inzetten voor de erkenning van seksisme, seksistische haatspraak, haatzaaijrij en misogynie als inbreuk op de fundamentele waarden van de Unie, ook buiten de context van de arbeidsmarkt en voor de erkenning hiervan als vormen van criminaliteit onder [artikel 83, lid 1 van het VWEU](#) (Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie);
- [artikel 150 van de Grondwet wijzigen](#) zodat geschreven en online seksistische boodschappen (die onder het toepassingsgebied van de wet van 22 mei 2014 ter bestrijding van seksisme in de openbare ruimte vallen en een drukpersmisdrijf vormen en als dusdanig onder de exclusieve bevoegdheid van Assisen vallen) voortaan niet meer onder Assisen vallen. In de praktijk worden deze misdrijven bijna nooit voor het Hof van Assisen gebracht en is er de facto sprake van straffeloosheid. De bedoeling is dat deze misdrijven dan voor de correctionele rechter komen.

Nieuwe ICT en digitale ontwikkelingen, waaronder ‘sociale’ media, creëren kansen om de mensenrechten en gendergelijkheid te bevorderen. Ze houden echter ook bedreigingen in. Deze media zijn ook een zeer efficiënt forum om de universele rechten en vrijheden te ondermijnen. Een uiterst kwalijk gevolg, dat vrouwen, en in het bijzonder vrouwen die een publieke rol of functie opnemen, treft en dat zo tegelijk de democratische principes en werking van de rechtstaat onderuit haalt. ICT bedrijven, intermediairen en digitale mediaplatformen hebben daarin een eigen verantwoordelijkheid.

Regeringen moeten daarom (specifieke) wetgeving aannemen en een passend en ondersteunend beleid ontwikkelen die/dat ICT bedrijven, intermediairen en digitale mediaplatformen:

- ter [verantwoording](#) roept voor de [producten en diensten](#) die ze op de markt brengen, beheren of ter beschikking stellen van derden, met name voor de toxische inhoud die ze ‘hosten’ en die door hun algoritmes en zakenmodel gepusht wordt,²² ondersteund door maatregelen zoals: verplichte evaluatie van hun beleid in overleg met de instellingen voor mensenrechten en voor gelijkheid, gepaste en afschrikwekkende boetes, door de rechtbank opgelegde maatregelen, m.i.v. een verbod tot verdere publicatie en zelfs opheffing van het bedrijf ingeval van herhaalde en voortdurende inbreuken op het recht, enz.;
- verplicht om [technologie vooraf](#) te [testen](#) op vooringenomenheid om mensen te beschermen tegen discriminatie, zoals aanbevolen door het Europees agentschap voor de fundamentele rechten (FRA) in het [rapport over vooringenomenheid in AI](#) (2022);

---

²¹ De coalitie ontstond in de context van de 66ste zitting van de VN-Commissie Status van de Vrouw in 2021. Het initiatief werd in December van dat jaar gelanceerd door [Denemarken](#) en de [Verenigde Staten](#). Het is een coalitie van gelijkgestemde regeringen die zich onthouden van en verzetten tegen de verspreiding van gendergerelateerde desinformatie of enige andere vorm van door technologie gefaciliteerd gendergerelateerd geweld. In 2023 zijn 12 landen toegetreden tot de coalitie. Australië, Canada, Chili, Denemarken, IJsland, Kenia, Mexico, New Zeeland, de Republiek van Korea, het Verenigd Koninkrijk, de Verenigde Staten en Zweden.

²² Alle betrokken actoren die (mede)verantwoordelijk zijn voor (cyber)geweld op vrouwen moeten hierop aangesproken kunnen worden, m.i.v. verantwoording voor de rechter, om zo een komaf te kunnen maken met straffeloosheid ingeval van technologisch gefaciliteerd geweld. De verantwoordelijken hiervoor zijn naast de daders zelf, ook ICT bedrijven en internetmediairen die diensten aanbieden en/of platforms beheren (meta, TikTok, Instagram, X, ...), producenten van software, games, toestellen, tracking toestellen ... die inbreuken op de mensenrechten en fundamentele vrijheden inhouden, m.i.v. de verhandelaars van deze producten en toestellen.

- oplegt om in overleg met de instellingen voor de mensenrechten en voor gelijkheid een **strategie en/of actieplan** aan te nemen, met gedragscodes, regels en procedures die garanderen dat:
  - hun beleid en producten overeenstemmen met de mensenrechten en het internationaal en nationaal recht;
  - schadelijke posts zoals haatzaaij, oproepen tot geweld, misogynie campagnes..., snel opgespoord en verwijderd kunnen worden, m.i.v. duidelijke regels en procedures m.b.t. gecoördineerde groepsaanvallen, blokkeren/bannen van de toegang van daders;
  - onafhankelijke onderzoekers toegang te hebben tot de data die bedrijven bijhouden, zonder het recht op privacy- en veiligheid in het gedrang te brengen;
  - gebruikers van hun diensten, producten op toegankelijke wijze geïnformeerd worden over het beleid en de procedures die gevolgd worden inzake respect voor de mensenrechten en het internationaal en nationaal recht;
- stimuleert om onderzoek naar **innovatieve technologie-oplossingen en software** die de fundamentele mensenrechten en gendergelijkheid bevorderen en schadelijke technologie, software en business modellen die geweld, discriminatie, desinformatie en polarisatie bevorderen bestrijden op te voeren;
- ertoe aanzet om in alle **producten en diensten** rekening te houden met de **safety by design** ²³ beginselen en met **de principes en richtlijnen van UNFPA** i.v.m. veilig en ethisch verantwoord gebruik van technologie om gendergebonden geweld en schadelijke praktijken aan te pakken. ²⁴

Preventie van geweld is ook de beste remedie tegen geweld. Wij bevelen aan de strijd voor preventie van geweld en cybergeweld tegen vrouwen in al hun diversiteit op te voeren door nog meer in te zetten op het uitbannen van vooroordelen, ideologische opvattingen, gewoonten en andere discriminerende praktijken die uitgaan van de idee van minderwaardigheid van vrouwen en/of van beperkende stereotyperingen over vrouwen en mannen, waaronder vooroordelen over vrouwen die patriarchale politieke macht reflecteren d.m.v.:

- de integratie van **mensenrechteneducatie in leerplannen** vanaf het lager onderwijs, met als doel kinderen vanaf jonge leeftijd het belang van respect voor de mensenrechten en voor de basisprincipes ervan, vrijheid en gelijkheid, bij te brengen en hen bij te staan in het verwerven van attitudes die geweldloze relaties ondersteunen, met bijzondere aandacht voor gendergelijkheid m/v/x en voor positieve beeldvorming over mannelijkheid; ²⁵
- lespakketten en vormingen over **mediawijsheid, digitale geletterdheid en online veiligheid**, met aandacht voor cyberhygiëne, netiquette, respectvol gebruik van technologie, respect voor de vrijheid van meningsuiting en voor de gelijke mensenrechten, van eenieder, ... geschikt voor gebruik in het onderwijs (lager, middelbaar, hoger, volwassenenonderwijs) en voor opleidingen op de werkvloer;

---

²³ **Safety by design** verschaft (ondersteunende) richtlijnen voor grote en kleinere bedrijven om de gebruikersveiligheid van hun producten en diensten te beoordelen en te verbeteren. De richtlijnen gaan uit van drie principes: verantwoordelijkheid van de dienstverlener, empowerment en autonomie van gebruikers en transparantie en verantwoording (accountability).

²⁴ UNFPA, 2023, Guidance on the Safe and Ethical Use of Technology to Address Gender based Violence and Harmful Practices: Implementation Summary.

²⁵ De **lespakketten** die door de Europese Unie ontwikkeld werden kunnen hierbij inspireren.

- maatregelen en programma's die veranderingen in **sociale opvattingen, gedragingen en attitudes** bevorderen, zoals steun voor initiatieven en campagnes van het middenveld die seksistische genderstereotypering en gendergerelateerd geweld bestrijden;
- blijvend **informer en sensibiliseren**, onder meer door kennisdeling over principes die ontwikkeld werden om cybergeweld tegen te gaan en om respect voor de mensenrechten en vrijheden van vrouwen te bevorderen, zoals: [Safety by Design Principles](#), [Guidance on the Safe and Ethical Use of Technology to Address Gender-based Violence and Harmful Practices](#) en [Orbits](#); bekendmaking van het initiatief [Safety Showcase](#) ²⁶ die transformatieve oplossingen wil aanreiken om technologisch gefaciliteerd gendergebonden geweld op vrouwen te bestrijden.

Politieke actoren, waaronder parlementen en politieke partijen kunnen en zouden eigen initiatieven kunnen ontplooiën om seksisme, geweld en cybergeweld tegen vrouwen binnen de eigen structuren, waaronder verkozen politica, tegen te gaan.

Parlementen zouden (hiertoe)

- uitvoering kunnen geven aan de aanbevelingen volgend uit het onderzoek ²⁷ van de Interparlementaire Unie en de Parlementaire assemblee van de Raad van Europa m.b.t. het bannen van seksisme, seksuele intimidatie en geweld op vrouwen, waaronder:
  - de aanvaarding of bijstelling van een **gedragscode** die duidelijk aangeeft dat seksistisch gedrag, psychologische en seksuele intimidatie en pesterijen en gendergeweld, m.i.v. cybergeweld, totaal onaanvaardbaar zijn; en die aangeeft welke remedies beschikbaar zijn voor parlementairen en hun staf en welke sancties daders kunnen verwachten;
  - de instelling van een onafhankelijk en confidencieel werkend **klachtenmechanisme** en van **onderzoeksprocedures**, die beantwoorden aan de bekommernissen van slachtoffers;
  - regelmatige **sensibilisering en vorming** voor parlementairen en parlementaire medewerkers over respectvol gedrag op het werk en het bestrijden van seksisme en intimidatie;
  - **onderzoek** naar de prevalentie van seksisme, intimidatie en geweld op vrouwen binnen het parlement, met oog op het evalueren en bijstellen van het beleid;
- **hoorzittingen** kunnen organiseren over cybergeweld tegen vrouwen in al hun diversiteit, met als doel bij te dragen tot een gecoördineerd actieplan om dit geweld te voorkomen, te beteugelen en te bannen, om straffeloosheid te stoppen en slachtoffers bij te staan; en hiertoe samenwerken met diverse stakeholders, waaronder de vrouwenorganisaties en de instellingen voor gelijkheid;

Politieke partijen zouden (hiertoe)

- duidelijk publiek stelling kunnen innemen tegen seksisme, geweld en cybergeweld tegen politica en zich in het openbaar herhaald uitspreken voor respect van mensenrechten en gelijke rechten en vrijheden van vrouwen in al hun diversiteit via verklaringen, perscommuniqués, het aankarten van dit thema op partijdagen, openlijke ondersteuning van slachtoffers, enz.;

---

²⁶ Een coalitie van feministische technologieleiders, regeringsvertegenwoordigers, de Verenigde Naties en maatschappelijke organisaties die oproept op tot het indienen van innovatieve oplossingen om de online veiligheid voor vrouwen en meisjes te bevorderen en ervoor zorgen dat hun rechten en vrijheid van meningsuiting online worden beschermd.

²⁷ IPU and PACE, 2018, [Sexism, harassment and violence against women in parliaments in Europe](#).

- gerichte maatregelen kunnen nemen om jonge vrouwen die interesse betonen voor de politiek en jonge, toekomstige politica te steunen met tips en tricks zodat ze niet voortijdig afhaken;
- netwerken van vrouwelijke leden opzetten en/of versterken: financieel, structureel en statutair en m.b.t. hun plaats in de pikorde van de besluitvorming;
- de aannahme van een beleid van nultolerantie tegenover seksisme, seksuele intimidatie en elke andere vorm van geweld opnemen kunnen opnemen in de statuten, in gedragscodes en interne regels van de partij, m.i.v. een verbod op denigrerende taal en beeldvorming over vrouwen en vrouwelijke politici, transparante communicatie over hoe binnen de partij omgegaan wordt met genderongelijkheid om binnen de eigen organisatie en structuren intimidatie en geweld tegen vrouwen in al zijn vormen te bestrijden en duidelijker procedures en strengere sanctionering van politici die zich schuldig maken aan geweld en grensoverschrijdend gedrag;
- bijdragen tot bewustwording van de problematiek van seksisme en (cyber)geweld tegenover politica d.m.v. het doorbreken van de zwijgcultuur hierover en regelmatig informeren en sensibiliseren van partijleden, van verkozenen en hun staf over geweld en technologisch gefaciliteerd geweld, genderstereotypen en discriminatie van vrouwen in de politiek en de negatieve impact die dit heeft op hun rechten en op de democratische rechtstaat;
- een vertrouwenspersoon en intern confidentieel meldpunt kunnen aanduiden, waar alle politiek en ander personeel terecht kan met klachten over seksistisch gedrag en geweld, voor doorverwijzing naar verdere hulpverlening en bijstand en ondersteuning vanuit de partij bij cybergeweld, bijvoorbeeld het overnemen van het beheer van het account, de installatie van een buddysysteem voor nieuwkomers.

Verder lezen

Amnesty International UK, 2018, [Toxic Twitter](#), online report.

Amnesty International India, 2020, [Troll Patrol India. Exposing Online Abuse Faced by Women Politicians in India](#).

Eva Barboni et al, 2018, [\(Anti\)Social Media: The Benefits and Pitfalls of Digital for Female Politicians](#), Atalanta.

Casabianca E. and Cabeza Martinez B., 2024, [Breaking the silence: Violence against women in politics](#), European Commission, JRC136860.

Commissioner for human rights, 2022, Human rights comments, [No space for violence against women and girls in the digital world](#), Council of Europe.

Congress of local and regional authorities, 2020, [Fighting sexism against women in politics at local and regional level](#), Report CG38(2020)07prov, Council of Europe.

Congress of Local and Regional Authorities, 2020, [Preventing and combatting sexism at local level in Ukraine: A guide for women and men in local politics](#), Council of Europe.

Council of Europe, 2016, [Recommendations and declarations of the Committee of Ministers of the Council of Europe in the field of media and information society](#).

Council of Europe, 2021, [Protecting Women And Girls From Violence In The Digital Age: The relevance of the Istanbul Convention and the Budapest Convention on Cybercrime in addressing online and technology-facilitated violence against women.](#)

Council of Europe, 2018, [Recommendation CM/Rec\(2018\)2](#) of the Committee of Ministers to member States on the roles and responsibilities of internet intermediaries.

Council of Europe, 2017, Parliamentary Assembly [Resolution 2144](#) on ending cyberdiscrimination and online hate.

The Economist Intelligence Unit, 2021, [Measuring the prevalence of online violence against women.](#)

Esposito Eleonora, 2021, Introduction: [Critical Perspectives on Gender, Politics and Violence](#) in *Journal of Language Aggression and Conflict* 9(1): 1-20.

European Commission, Ypma, P., Drevon, C., Fulcher, C. et al, 2021, [Study to support the preparation of the European Commission's initiative to extend the list of EU crimes in Article 83 of the Treaty on the Functioning of the EU to hate speech and hate crime. Final report.](#)

European Institute for Gender Equality, 2022, [Combating Cyber Violence against Women and Girls](#)

European Parliament, Policy Department for Citizens' Rights and Constitutional Affairs, 2018, Adriane Van der Wilk, [Cyber violence and hate speech online against women](#), PE 604.979.

European Parliament, Policy Department for Citizens' Rights and Constitutional Affairs, 2020, Judy Bayer and Petra Bård, [Hate speech and hate crime in the EU. European Union and the evaluation of online content regulation approaches](#), PE 655.135.

European Parliament, Policy Department for Citizens' Rights and Constitutional Affairs, 2022, [The legislative frameworks for victims of gender-based violence \(including children\) in the 27 Member States](#), PE 738.126.

European Parliamentary Research Service, 2024, Ionel Zamfir, [Violence against women active in politics in the EU. A serious obstacle to political participation](#), PE 759.600.

European Parliamentary Research Service, 2022, Rosamund Shreeves, [Violence against women in the EU: State of play](#), PE 739.208.

European Parliamentary Research Service, 2021, Niombo Lomba, Cecilia Navarra and Meenakshi Fernandes, [Combating gender-based violence: Cyber violence. European added value assessment](#), PE 662.621.

Tom Felle, 2023, [Online abuse could drive women out of political life – the time to act is now](#), in *The Conversation*, University of Galway.

FRA - EU Agency for Fundamental Rights, 2017, [Challenges to women's human rights in the EU. Gender discrimination, sexist hate speech and gender-based violence against women and girls.](#)

FRA - EU Agency for Fundamental Rights, 2022, [Bias in Algorithms – Artificial Intelligence and Discrimination.](#)

FRA- EU Agency for Fundamental Rights, 2023 [Online content moderation - Current challenges in detecting hate speech.](#)

GREVIO, 2021, [General Recommendation No. 1 on the digital dimension of violence against women;](#) Council of Europe.

Inter-Parliamentary Union, 2016, [Sexism, harassment and violence against women parliamentarians.](#)

Inter-Parliamentary Union, 2016, [Evaluating the gender sensitivity of parliaments: A self-assessment toolkit](#).

Inter-Parliamentary Union and Parliamentary Assembly of the Council of Europe, 2018, [Sexism, harassment and violence against women in parliaments in Europe](#).

Inter-Parliamentary Union, 2019 [Guidelines for the elimination of sexism, harassment and violence against women in parliament](#).

Inter-Parliamentary Union and UN Women 2021, [Gender responsive law making, handbook for parliamentarians nr. 33](#).

Inter-Parliamentary Union, 2023, [Artificial Intelligence \(AI\) 4/5: On violence against women in politics, identify best practice and share it](#).

Inter-Parliamentary Union and UN High Commissioner for Human Rights, 2023, [The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women and its Optional Protocol: Handbook for Parliamentarians](#) , Handbook for Parliamentarians No. 36, Inter-Parliamentary Union

Kassam Ashifa, 3 November 2023, [Online vitriol could undo decades of political progress, warns Dutch deputy PM](#), The Guardian.

Ellie Keen, Mara Georgescu et al, 2020, Bookmarks. [A manual for combating hate speech online through human rights education](#), Council of Europe.

Kif Kif, Sankaa en Hand in Hand, [Vrijheid van meningsuiting? De ervaringen van vrouwen en non-binaire personen met migratieachtergrond met online haat](#).

Roudabeh Kishi, 8 December 2021, [Violence Targeting Women in Politics: Trends in Targets, Types, and Perpetrators of Political Violence](#), ACLED.

National Democratic Institute(NDI), 2016, [Votes without Violence: A Citizen Observer's Guide to Addressing Violence against Women in Elections](#).

National Democratic Institute (NDI), 2024, [Preventing and Disrupting the Spread of Gendered Disinformation in the Context of Electoral Processes and Democratic Rollback](#), conference report.

Orbit, S.D., [A global field guide to advance intersectional, survivor-centred, and trauma informed interventions to technology](#),

Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE), 2022, [Hate Crime Victim Support: Policy Brief](#).

OSCE, 2022, [Introduction to Violence against Women in Politics- Tool 1](#).

OSCE, 2022, [Addressing Violence against Women in Parliaments - Tool 2](#).

OSCE, 2022, [Addressing Violence against Women in Political Parties - Tool 3](#).

OSCE, 2022, [The Role of Civil Society and Women's Movements - Tool 4](#).

OSCE, 2022, [Support and Encouragement for Women in Politics - Tool 5](#).

OSCE, 2022, [Realizing Gender Equality in Parliament: A Guide for Parliaments in the OSCE Region](#).

Dubravka Simonovic, United Nations Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences, 2018, [Violence against women in politics](#), report to the UN General Assembly document A_73_301.

Dubravka Simonovic, 2018, [Report of the Special Rapporteur on Violence against Women, Its Causes and Consequences on online violence against women and girls from a human rights perspective: note/ by the Secretariat, document A_HRC_38_47](#)

Ainsley Thomson/Bloomberg, 25 January 2023, [Jacinda Ardern May Need Ongoing Security, Amid Torrent of Abuse and Threats](#), Time.

UNDP, 2017, [Programming guide on preventing Violence Against Women in Elections](#).

UNFPA, 2023, [Guidance on the Safe and Ethical Use of Technology to Address Gender-based Violence and Harmful Practices: Implementation Summary](#).

UN High Commissioner for Human Rights, 2013, [Report on discrimination against women in public and political life with a focus on political transition, A/HRC/23/50](#).

UN High Commissioner for Human Rights, Working Group on discrimination against women and girls, 2020, [Gender equality and gender backlash](#).

United Nations Secretary-General, 2022, [Intensification of efforts to eliminate all forms of violence against women and girls, document A/77/302](#).

United Nations Secretary-General, 2013, [Measures Taken and Progress Achieved in the Promotion of Women and Political Participation, document A_68_184](#).

UN Women and UNDP, 2017, [Preventing Violence Against Women in Elections: A Programming Guide](#)

UN Women and World Health Organization, 2023, Alex Berryhill and Lorena Fuentes (lead authors), [Technology facilitated violence against women: Taking stock of evidence and data collection](#).

UN Women, 2023 [Technology-facilitated violence against women: Taking stock of evidence and data collection](#).

UN Women, 2020, [Democratic backsliding and the backlash against women's rights: Understanding the current challenges for feminist politics](#).

UN Women, 2024, [Placing gender equality at the heart of the global digital compact. Taking forward the recommendations of the sixty seventh session of the Commission on the Status of Women](#).

UNESCO, 2021, [Gender-sensitive indicators for media: framework of indicators to gauge gender sensitivity in media operations and content](#).

Van Sant K., Fredheim R. and Bergmanis-Koräts G., 2021, [Abuse of power: Coordinated online harassment of Finnish government ministers](#), NATO Strategic Communications Centre of Excellence.

Interessante websites

Raad van Europa

- [Cyberviolence against women](#)
- [Cybercrime](#)
- [Gender equality](#)
- [Istanbul Convention](#)

Europees Instituut voor Gendergelijkheid (EIGE)

- [Cyberviolence against women](#)
- [Gender statistics database](#)

Inter-Parliamentary Union

- [Analysis of women in parliament](#)
- [Gender equality](#)
- [Violence against women in parliament](#)

Diverse

- [EU code of conduct on countering illegal hate speech online](#)
- [Political Violence Targeting Women](#)
- [Reykjavik Index for Leadership](#)
- [National Democratic Institute](#)
- [Safety by Design](#)
- [UN Women Gender quota portal](#)

Vrouwenraad, Brussel, 6 september 2024.